

Observatoriul este de două ori în
septembra, miercură și sâmbătă.

Pretiul

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis
cu postă înaintul monarhiei
pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— În strainatate pe 1 anu 10 fl.
séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu
11 franci; — numeri singuratici se
dau căte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Nr. 29.

Sibiu, 8/20 Aprilie 1878.

Anul I.

Romania si Russie.

(Urmare.)

III. Intreprins-a Russiea tóte acelea belluri lungi si crunte din curata sympathia religioasa cátرا poporale subjugate de turci? Inundat-au trupele densei totudeuna tierile romanesi din mila si compatimire cáttra natiunea romanesca? Naivi mai sunt aceia, carii credu in asemenea fabule, si mai gagauti aceia, carii tienu despre romani, că ei nu aru fi cunoscutu totudeuna planurile Russiei. Adeca pe Catharin'a II fiic'a némtiului Christianu Augustu principie de Anhalt-Zerbst, femeia pre cátu geniale, pe atáta si desfrenata, o a dorutu vreo-data capulu de religiunea orientale, ori că i s'au scursu ochii de mil'a romanilor? Séu că generalii si barbatii de statu asemenea nemti că Büren alias Biron, amantul Anei, că Münnich si Ostermann, că numerosii favoriti de diverse nationalitati ai Catharinei si chiaru russii orthodoxi, au cugetat urodata seriosu la libertatea natiunei romane si la independentia Romaniei? Abstractiune facându de asia numitulu testamentu alu lui Petru, a carui esistentia o mai tragu istoricii la mare indoiela, dara cu atátu este mai autentica program'a Catharinei II, dupa care nu numai marea negra cu tóte tierile spalate de aceea, ci si Constantinopolea trebuea se ajunga sub jugulu russescu, dupa care apoi era se se restaure imperiulu grecescu, sub domni'a unui nepotu alu Catharinei că imperatu. Tóte acestea planuri era cunoscute prea bine in Bucuresci si la Iasi.

Generalilor si barbatilor de statu ai Russiei le place se se laude la tóte ocasiunile, că ei au sacrificatu forte multu pentru scopulu de a libera pe poporale christiane de sub jugulu turcescu; ér anume romanilor le imputa ingratitudine din acésta causa. Russii in se ferescu cu mare grigia a numerá si ajutoriale essentiali avute dela romani in expeditiunile loru bellice, si cu atátu mai vertosu tacu despre infricosiatele striciuni causate de cáttra ei tierilor romanesci, precum si despre scopulu ascunsu russescu de a impune romanilor jugulu absolutismului de nordu in loculu celui turcescu. Russii in se marturisira de unu anu incóce si probara prin fapte complinete, că ei nici-odata nu s'au potutu aprobia de turci si n'au fostu in stare a le rapí tieri si mari, decât numai prefacea principale romanesci in teatru de resbellu, unde apoi

trupele loru storcea tiér'a cu anii intregi, si preste acésta ori-candu simtiá lipsa de ajutoriu armatu, inrolá mai multe mii de moldoveni si romani, pe cari apoi ii comandá totudeuna la punctele cele mai pericolose, unde isi versá sangele romanii si cadea cu miile in batalii crunte, ér gloria o secerá totu de-un'a russii, fóra că Europa se afle ceva despre acelea manopere russesci. Tractarea brutală a comandanilor russesci din generatiunile anterioare o trecemu cu vederea, din cauza ca pàna in dilele nóstre comandanții altor armate europene inca erá, mai multu séu mai pucinu, totu asia de brutali si barbari, că si cei russesci. Unu exemplu totusi vomu citá la loculu acesta.

Dupa intrarea trupelor russesci in Romania la 1828 sub principele Witgenstein si comitele Pahlen, de gubernatoru alu principatelor romanesci fusese denumitul generalul Geltukin, unu tiranu că si Muravieff din dilele nóstre. Acelu omu isi propuse a scóte din Moldov'a si Muntenia cele mai multe obiecte de traiu pentru armata, cumu si cara de transportu, mai multe mii. Vediendu boerii, că tiér'a se ruinează cu totulu, au mersu in deputatiune la Geltukin, că se'i spuna, că poporul a ingenunchiatu si că n'au mai remasu vite de jugu in tiéra. Atunci generalul le respuse: „Déca n'au mai remasu vite de jugu, veti fi voi injugati si transporturile se voru face.“ Provedinti'a voi, că acelu tiranu se móra pe ne-asteptate, buna óra că Cercasovsky deunadi, si se scape tiér'a de densulu. Asia-dara, déca principatele romanesci au castigatu ceva pe urm'a armelor russesci, acelu castigu au fostu meritatu indiescutu prin ne-auditele sacrificia aduse in tóte campaniele russo-turcesci.

Se vedem in se, cari voru fi fostu acele mari folose, pentru care romanii s'aru semti obligati in consciintia loru a multiamí Russiei. Le vomu numerá in ordine chronologicu.

Dupa pacea dela Prutu, folosulu Moldovei si alu Munteniei a fostu, că Pórt'a ottomana innecá in sangele Brancovanilor tronurile nationali si incepù cu denumirea pe cát 2—3 ani, une-ori nu mai pe cát 2—3 luni, de domni fanarioti, cárora le da tierile in arenda, si cari din partea loru isi propusera a desfintá nationalitatea si limb'a romana prin introducerea limbei grecesci in bisericu si in administratiune. De aci incolo, pàna la anulu 1774, Russiea nu a facutu nimicu pentru tierile

romaneschi, a castigatu inse cu ajutoriul loru Crime'a, si totu tiermul Marei-negre pàna in Dnistru. Abia in pacea de la Cuciuk-Cainargé Russiea stipulase ceva din vechile drepturi a le principatelor sub titlu umilitoriu de „privilegiuri“, că si cumu ar fi fostu vorba numai despre unele corporatiuni industriari, ér nu de tieri suverane; dara domniele grecesci nu le-a delaturat, de si vedea bine că rapacitatea grecilor aducea tierile la ruina totala. Inse scopulu Russiei fusese tocma acesta, că adeca moldavo-romanii ajungindu la ultim'a desperatiune, se alege la Sant-Petruburg si se supuna patri'a neconditiunatu la suveranitatea Catarinei II. In aceeasi epoca Moldov'a perdu Bucovina. Se citésca ori-cine tóte documentele respective, publicate despre perderea Bucovinei si va vedea, că aceea este fapt'a manilor Russiei. Déca acésta potere mare nu si-ar fi intinsu dominatiunea pàna la Nistru si nu ar fi desfintat regatul Poloniei, Austri'a nu ar fi avutu nici-unu cuventu plausibile, că se'si impinga pajorele sale pàna la Nistru spre a'si castiga una linia strategica de securitate pe viitoru chiaru contra Russiei.

In pacea dela Bucuresci din 1812 Russiea in locu de a face vreunu bine moldavoromanilor, le rapí in modulu celu mai brutal Basarabi'a, éra de domni'a fanariota nu'i scapă, si cele mai importante cetati romanesci danubiane, Galati, Brail'a, Calarasi, Giurgiu, Turnu, impreuna cu districtele loru le lasa totu in potestatea turilor, de si a statu in voi'a ei de a nu'i mai lasa se le ocupe, dupa-ce apucase a'i scóte din aceleia; ba ce e mai multu, a suferit u si dupa anulu 1812, că domnii se fia transmisu totu dela Pórt'a otomana in calitate de arenatori si cu ei se inunde tiér'a tóte adunaturile de greci, turci si arnauti, că se'i stórcă sangele si meduv'a. Sunt acestea fapte de a le Russiei, pentru care moldavoromanii se'i fia datori cu multiamita? Pàna in anulu 1820 nu era nici o comuna, nici unu satuletui chiaru in Moldov'a si Romania, in care se nu fia celu pucinu cát doi trei turci cu diverse titluri, de politiai, éra mai alesu că cumparatori de produse pentru Constantinopole, in se cu pretiuri fixate totu de ei. A trebuitu se sparga revolutiunea si se se scóle unu Tudor Vladimirescu, că elu cu pandurii lui se curatia tiér'a de ororile acelor bande de impilateri.

(Va urma.)

Foisióra „Observatoriului“.

Englezesc.

Naratiune de John Barnard.

(Continuare si fine).

Am pierdutu esclama Mocker cu desperatiune, remani cu D-dieu amice; mâne caletorescu din Londra, si numai preste dicee ani me voiu intorce.

D-dieu se-ti ajute Mocker, déca te vei intorce, nu vei avé nici unu motivu de a te superá pe mine, căci tóte conditiunile ti le voiu implini cu esactitate.

Pe onórea ta?

Pe onórea mea!

Amicii parasira indata birtulu, si dupa ce se mai imbraciosiara odata, isi luara adieu unulu dela altulu. Diorile dejá se ivira. — A dou'a di Davidson insciintia pe Dlu Burkhard si famili'a sa, că Mocker parasi pe cátiva ani Londra. Susan'a se intristà că Mocker se departă fără a'si lua remasu bunu dela dins'a in se intristarea nu dură multu, din care apoi si Davidson se convinse că inaintea Susanei a fostu preferit. — Mocker dupa evenimentele susu memorate desbarcă pe o naia in Francia. — Preste o luna Susan'a devemu consortu lui Davidson. Mocker pe tóta calea era posomoritu, si numai sperantia problematica lu-mai nutriá, că preste dicee ani va deveni consortele Susanei; in se de alta parte si acésta sperantia incepù a disparé, din cauza că peste pucinu cadu intr'unu morbu, si ide'a că e espusu la pericolul mortii, 'lu tortura forte cumplit. Regiunile romantice si farmecatòrie ale Italiei nu produsera nici o impresiune asupr'a dinsului. In Neapole ii era si mai reu asia, incàtu medicii dejá perdusera sperantia de a-lu revedé in studiul reconvalsescentie. Sermanul Mocker era forte nefericu.

Pre candu Mocker se afla in stare asia deplorabile, pre atunci Davidson langa Susana parea a uita că

fericirea dinsului duréza pucinu timpu. — Fiic'a lui Burkhard cu tota sinceritatea i-revelà, că pe dinsulu dejá de multu 'lu iubea, in se impregurarea, că Mocker era totudeuna de facia, o gená forte. — Davidson intre placerile aceste incepù a trai cu totulu presentelui, si paru a nu baga in séma, că viitorulu pote aduce in-tristare nespusa pentru dinsulu.

Trecuta optu ani, fara de a observá Davidson, si asia minutulu fatalu se apropia cu incetulu. — Cátodata si-aducea aminte de or'a fatala, candu trebuiá se se desparta de iubit'a sa socia, cu care ocasiune simti in internulu seu o lupta cumplita, in se in momente de acelea ori candu privia spre fiic'a sa Maria, isi recastiga ilaritatea. — Adeseori si facu mustrari dicendu: Mocker m'a insielatu, pentru-că ce valóre au diece ani de fericire, candu acumu sunt numai doi indereptu, si am finit cu totulu. Inca doi ani, ah, pucinu timpu, si duos'a mea consorta se va imbracá in doliu, ah de-partat-ve dela mine cugete sinistre!

Se intemplá cát odata, că se intrebá de sine, că óre obligatu este elu a tiené conditiunile pactului. Ah! ce se facu! Dómnne ajuta'mi in acésta perplesitate. Nu; voi tiené conditiunile pactului, căci me oblégia onórea. — Davidson era unu omu de consciintia

In fine sosi si anulu in care era se se celebrede aniversarea a dieceea a cununiei. — Davidson posiedea atáta abnegatiune, incàtu sciù tiené in secretu positiunea deplorabile in care era se devina. — Dinsulu inaltia rogatiune fierbinte cáttra D-dieu, că se i se ierte sinuciderea, ce era se se intempe conformu conditiunilor prescrise in pactu. — Asteptá deci eu o resignatiune stoica, óra fatala se sune, si atunci dinsulu va incetá din viétia.

Susan'a observandu fisionomi'a palida a consorțelui intrebá că ce e caus'a, — in se dinsulu nu descoperi nemic'a. — Mari'a, fiic'a lui Davidson, observandu si ea pe parintele seu intristatul, se incercá se'lu consolide; in se aceste consolatiuni infisera sageti si mai infioratore in ánima sermanului Davidson.

In fine diu'a defipta si totu odata fatala sosi, si

nefericulu Davidson cu tóte aceste avu abnegatiunea, că se simuleze bucuria. — Nu era nici unu óspe la casa, in fine unu servitoru anuntia in secretu Susanei venirea unui óspe.

Preste pucinu Susan'a intra in salonulu consorțelui ei si-lu invită la prandiu. — Davidson dupa-ce intra in sal'a de mancare, fu surprinsu vediendu ca pe mésa se afia mai multe scule decătu cumu era datina. Dóra avem vre-unu óspe? intreba elu frapatu.

Asia e, respunse Susan'a; érta-me că amu invitatu pe unu óspe fara de a-ti fi notificat u ceva.

Eu cugetu că aru fi fostu mai bine a nu invitatu adi pe nime, reflectă Davidson emotionatu.

Dara linisceste-te că-ci óspele nu e strainu.

Cine e? dóra parintele teu?

Ba! că-ci scii că dinsulu dejá abandonà Londra.

Dara cine pote fi Susana?

In minutulu acesta o usia laterale se deschise, si pe dins'a intra Mocker ducendu de bratu pe mic'a Maria.

Acestu spectaclu intru atátu influintă asupra lui Davidson, incàtu cadiu josu ametitu.

Pre candu isi deschise Davidson ochii, elu dejá era in patu, ér Mocker veghia langa dinsulu.

Mocker — gangavi Davidson, tu esci?

Eu sumu amicul teu celu vechiu, carele voiesce se ti ofteze fericire deplina la aniversari'a cununiei tale; in se tu mai primitu forte strainu.

Unde e Susan'a! unde i copil'a mea? Voiescu se-i revediu inainte de ce voiu mori.

Asia dara tu cugeti la pactulu inchisietu in ospetari'a lui Troughton.

Deschide puiulu mesciorei.

Mocker deschise puiulu mesciorei si observà unu pistolu, langa arm'a acésta observà si o epistolă adresata „veduvei lui Davidson“.

Asia acuma e forte bine, dise Mocker; iubescu pe omulu de parola; in se scóla si vina la consorția ta, se o liniscim, că-ci ea te accepta cu nerabdare.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie séu linia, cu
litere merunte garmondu, la prima
publicare cát 7 cr., la adou'a si a
trei'a cát 6 cr. v. a. si preste aceea
30 cr. de timbru la tesseralu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in
modulu celu mai usioru prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptula la Redactiunea Diariului
Observatoriul in Sibiu.

Scóle confessionale-autonóme in statu constitutionalu.

(Urmare.)

Mérga ori-cine in ori-care satu din Ungari'a si Banatu, se védia cu ochii starea desperata a scóelor in lăintru si din afara, uite-se la bietul invetiatoriu si din facia lui intunecata si posomorita va citi neindestulire, desperare si urma de tortura a neajunsurilor, a nemultamirei cu sórtea, cea demna de compatimitu si sfasietória de ânima. Si cumu nu, candu elu este alesu de poporu cu mare greutate; e supusu comitetului parochialu, espusu chicaneloru din partea multora; depinde dela fia-care membru singuraticu, are nu unulu, ci mai multi domni, inspectoru confesionalu si inspectoru regescu gubernialu; apoi pe langa tóte aceste, calamitatea cea mai cumplita semtita este, ca sermanulu nici precari'a láfa, nici emolumentele nu si-le capeta, necumu regulat la timp, ei cu anii! Cati dintre invetiatorii nostri ne mai potendu suportá acésta sórte, au fostu siliti a 'si parasí carier'a si a 'si cautá panea de tóte dilele prin alte ocupatiuni, séu prin aceste, neglijindu scól'a, au fostu destituiti din postu. De aceste casuri din nefericire suntu multe bine cunoscute, fóra a le mai numí la acestu locu. Le cunoscu bine auctoritatile bisericei nóstre autonome!

La cátte alte fatalitati sunt espusi apoi bietii invetiatori ai scóelor nóstre confesionali chiaru si din privint'a instructiunei didactice si a conditiunilor ce ni le prescriu §§-ii din Art. legei XXXVIII — 1868, ca-ci pre candu sub sistemulu absolutisticu antistiu comunala se ingrija din oficiu de regulat'a frequentare, constringea pre parinti sub pedepse a 'si tramite pruncii la scóla, acuma de si numai permisive, pote face acésta, intocmai precum ér numai i stă in voia a se ingerá la incassarea platiei invetatoresci, totusi nu o face si déca o si face, apoi procedur'a i este spre striatiunea bietului invetiatoriu respectivu.

Scimu bine ca ori-ce depinde numai dela voint'a poporului atatú de terorisatu, si mai veritosu candu elu scie acésta, apoi candu nu este de ajunsu luminatu despre necesitate si interesulu seu, de cei competinti dupa chiamarea loru, cu anevoia se pote realisá.

Asia d. e. dupa sistemulu actuale, invetatoriul trebue se arete auctoritatii scolare, adeca directoreli localu, pre toti acei parinti ai carora copii nu frecuentéza scól'a; directorulu locale invita pe antistiu comunala ca se constringa pre acei parinti, respective se-i pedepsescu. Intemplantu-se acésta, vai de bietulu dascalu — cumu ilu numesc poporulu, ca-ci in ochii poporului elu este caus'a pedepsirei. Vine in satu inspectorulu regescu de scóle si afandu ca numerulu copiilor obligati la frequentare este cu multu mai mare de cătu spaciulu scólei, face indata admonitione ca se mai deschida o classa paralela. Intielegundu apoi poporulu de acésta, ér' vai de dascalu, ca-ci toti se desearca pe capulu lui, invinindu'l ca elu a denunciati si au adusu pre inspectoru in satu.

In numele amicitiei nóstre — responde Davidson — asculta-me Mocker; aibi indurare cu mine, si me absolvéza dela imprimirea conditiunilor, si apoi ti-voiu fi recunoscatoriu in eternu. — Susan'a numai pe mine m'a iubitu; tu nu poti conta mai multu la amorulu ei, aibi dara indurare, déca nu de nime, inca de fíc'a mea. Ah amice! gratia!!

Mocker lu redica din patu si-i dise:

Vina cu mine la Susan'a si acolo vei audi resolu-tiunea mea.

Davidson debilitatu in totu corpulu seu, cu ânima palpitandu insoci pe amiculu seu; candu intră in sala, Susan'a lu imbraciosă cu fíc'a sa. — O muiere tenera in momentulu acesta inainta spre dinsulu si-lu saluta.

Davidson! dise Mocker — aci amu onore a'ti recomandá pe consort'a mea.

Ce dici? esclama Davidson cu admiratiune.

Acésta e salvatóri'a mea — replică Mocker; dinsei i-potu multiam viéti'a mea, dins'a veghiá langa mine, candu in Neapole renuntiara dejá si medicii. Deci D-dieu mi-a datu in loculu Susanei pe Iuli'a, care a fostu angerulu meu pazitoriu.

Dara pactulu nostru din birtulu lui Troughton? intreba Davidson cu perplesitate.

Acela nu mai are nici o valóre legale, replica Mocker.

Omulu propune, D-dieu dispune.*)

Ioane Marchesiu.

*) Casulu tractatu aci pote se fia numai fictiune poetica, ca o miile altele, totu asia inse pote se aiba simbure de realitate, din causa ca la poporulu Angliei mai domina in respectulu casatoriei unele datine forte vecchi, singularie, neusitate la alte popóra, si mai tar decatú chiaru legile positive. Asia de es. este la plebe divortiulu prin fune de paia. Déca adeca femei'a se invioiesce ca barbatu-seu se i arunce in gútuna una fune de paia si asia se o faca de vendiare in piatia, divortiulu este facutu si ea se pote marita dupa altulu.

Red.

Inspectorulu face admonitionea a dou'a normata in lege, si cu amenintarea prefacerei scólei din confesionala in comunala. Atunci vine in satu si inspectorulu confesionalu, aduna comitetul parochialu, care totu-odata este si scolasticu, i comunica admonitionea inspectorului reg. si ilu capacitatea ca mai trebuie insintiata o classa. Membrii din comitetu stau si se cugeta, ca la acoperirea speselor se ceru bani si comun'a bisericésca nu 'i are; ér crestinii prin multe calamitati, ani rei, dàri grele au saracitu si scapatu cu totulu; asia incatú déca cineva i-aru mai provocá se contribue, numai i-aru asupri. Ei bine, ce e de facutu, observa inspectorulu confesionalu? — Scol'a trebue ori cumu s'o faceti, ca-ci de nu, o face statulu totu pe chieluiel'a vóstra si o face cu spese mai mari, care se voru arunca pe darea vóstra si le veti plati vrendu-nevrendu, ca-ci o se le scóta cu executiune ca si darea; apoi atunci veti ave scóla, dar' nu confesionala, ci comunala, in carea nu va fi permisa „Icóna santa“ pe parete; veti sustiené invetiatoriu, care pote fi si neromanu si necrestinu; apoi afara de acésta veti trebu se mai sustieneti si cantoru, si catechetu deosebi.

Unde apoi ii succede inspectoreli confesionalu a capacitatea pe ómeni, scól'a se face; dar' cumu? Se face asia, déca organele auctoritatii bisericesci sunt capace de a lumina poporulu; déca posiedu sympathia si increderea lui in asiá mesura, cătú capacitarile si midiulcele morali, de caru numai dispunu fetiele bisericesci, se aiba mai multu efectu decatú mesurele silitorie ale organelor politice. Numai asia si numai acolo potem face si sustiené scóle cu caracteru confesionalu si fora de sucursulu auctoritatilor politice, caru si asia ex principio ni-lu denega sub pretestu si inca justificabilu, ca avemu Autonomia, institutiu liberali bisericesci, decretate si garantate prin lege!

Din nefericire inse, nu potem numerá nici multe organe de acésta categoria, nici multe comune, in caru prin influenti'a morală a acelora se se fia potutu face scóle, ma se se pote sustiené celu pucinu cele esistente, conformu conditiunilor legei, fóra a nu fi espuse consecintelor lovitorie in caracterulu confesionalu.

Cine se indoiesce despre acésta, mérga numai in sinodele nóstre eparchiali si asculte cu atentiu raportele consistorielor despre starea scóelor, a invetimentului si a invetiatorilor, si va recunoscere ca asiá este.

Sunt barbati de pozitie inalta, barbati competenti, caru au facutu esperintie in acestu respectu, si caru cuprindu lucrul tomai asiá, numai cu acea deosebire, ca ei sustieni cumca legea instructiunei publice nu ne impedeaca, ci din contra, ne constringe se avemu scóle bine edificate, bine organizate, cu invetiatori qualificati si bine salarisi; prin urmare ca legea e forte salutaria chiaru in interesulu prosperarii invetimentului poporalu, numai organele nóstre confesionali de aru fi la culmea misiunei loru, ca se insiste prin luminarea si capacitatea poporului la realizarea foloseloru ce ni le dà autonomia bisericei; ca-ci unde organele nóstre sunt bune, acolo avemu si scóle bune; ér' unde nu, acolo lipsescu, séu ca sunt rele.

Fia si asia; inse noi insistam la nepretentios'a parere, ca intre impregiurările descrise mai susu, ori-cătu de bune se fia organele nóstre, déca legea patriei comune, statulu constitutionalu nu ne springesce, ci din contra, organele sale unde numai potu, ni denega ori-ce sucursu scotiendu-ne ochii cu Autonomia, ér' inspectorii reg.* unde numai potu, asta dificultati; pana candu acésta situatiune va durá totu asia, nici noi cu biserica si scóla autonoma nu ne vomu ferici, precum nici tiér'a nu se simte fericita cu drepturile politice, cu institutiunile liberali in statu constitutionalu!

(Va urma.)

Program'a partidelor unite.

Unirea celor trei partide politice si parlamentarie din Ungari'a, despre care memoraramu si in Nrii precedenti, este in ori-ce casu unu evenimentu, de care chiaru si fóra voi'a nostra va trebui se ne pese la toti in sensulu celu mai strinsu alu cuventului. Astazi cumu stau lucrurile in Ungari'a si Transilvania, nici insii omenii gubernului, nici dietele nu mai potu nega, ca tiér'a nu ar fi ruinata.

*) Cei mai multi inspectorii de scóle reg. sunt venetici, necunoscuti cu impregiurările, neprincipetori de limb'a poporului. — Omeni de aceia ce inspectiune si ce controla potu face la scóele nóstre confesionali! Sermani invetiatori, ce negagiti mai suntu ei in multe locuri. —

O spusera chiaru ei in siedintie publice si in dia-riele loru de nenumerate ori, in sute de variatiuni, si adeverira ruin'a cu cifre oficiale. Ve aduceti aminte, ca pana la dualismu monarchia intréga (ambele parti gubernate din Viena) avea bugetu de spese anuali aprópe 400 milioane; sciti inse, ca de atunci incóce acele bugete computate la unu locu se urca aprópe la 700 milioane. In 11 ani cu 300 milioane fl. mai multu! Se pote unu scandalu financiale mai mare decatú acesta? Dara nici acea cifra monstruoasa nu este exacta, ca-ci in aceea nu se coprindu aruncaturile municipali, nici cele scolastice, nici veniturile fondurilor clericali, mai alesu catolice, din care se sustieni cele mai multe scóle mari si mici in Ungari'a, — nici altele multe.

Cu scopu de a salva tiér'a de ruina, se impacara si unira mai antaiu conservativii cu asia numitii liberali independenti, la carii apoi se alaturara din partid'a ministeriale toti carii parasira pe Tisza. Acestea partide heterogene, unificate cumu amu dice ad hoc, spre a returna mai antaiu ministeriul actuale, adoptara si subscrisera in dilele trecute una programa comună, pe temeiul careia pretindu ele ca se fia gubernata tiér'a in viitoru. Ei pretindu. Cu atatú inse este mai mare interesul si chiaru datori'a fia-carui locuitoriu alu tieri, ca nu numai se le cunoscă bine program'a, ci se o si examine cu tota rigórea. Noi inca vedem in tens'a cátteva puncte si conditiuni din cele mai pericolose si fatali; de aceea mai la fia-care punctu de programa vomu alatura si óresi-care analise a lui.

P. 1 alu programei. Consolidarea si desvoltarea ideei de statu magiaru si a protestatiei statului constitutionale in tóte directiunile, si asecurarea drepturilor de libertate individuale si politica a cetătenilor statului".

Acestea frase le audim si citim necurmatu dela 1848 incóce; dara nici se dà definitiune respicata ideei de „statu magiaru“, ca se scia tota lumea, ce se intielege sub acea frase, nici nu s'au numeratu si precisatu vreo-data drepturile individuali si politice a le cetătenilor statului, pentru ca se le cunoscă fia-care, si se scia curat si respicatu, ca in facia legei nu se face exceptiune cu nici-unu individu si nici cu classi intregi, ba chiaru cu nationalitati, ca adeca cetătenii de statu nu mai sunt maltractati pentru originea loru nationale. Cu alte cuvinte: in acestea tieri nu esiste lege fundamentală numita ca la Anglia Habeas corpus. Asia dara acelu punctu 1 mai este si remane cătu se pote de elasticu asia, ca ilu poti esplica si aplica dupa cumu iti convine, prin urmare este nespusu de periculosu.

2. Sustienerea legaturei de dreptu publicu, a dualismului si a paritatiei respicate in Art. XII din 1867.

Din conditiunile ce se punu mai la vale in alte puncte veti vedea, ca pe langa acésta programa sustienerea dualismului devine cu totulu ilusoria.

3. Politica esterna, care se corespunde la interesele de esistentia ale monachiei si ale patriei nóstre, prin urmare impedecare ca poterea Rusiei se nu se pote consolida la Dunarea de diosu si nici in peninsul'a Balcanului.

Acestu punctu nu inseamna nici mai multu nici mai pucinu, decatú ca: a) monachulu si partea monachiei Cislaitani'a cu parlamentele sale se se oblige a face pe viitoru numai politica magiară; b) popórale nemagiare din tota monachia se 'si verse pungile si sangele numai spre a apara elementulu magiaru de cufundare in slavismu; c) totu pentru acelu scopu armat'a din intrég'a monachia se intre in lupta furiósa si selbatica cu armat'a rusescă, si asia se espuna cátteva provincii la devastatiuni reciproce; d) prin acésta se arunce fundamente sigure la ura eterna si la alte belluri de exterminare pe viitoru.

4. Tienerea unei armate asia de mari, cătu va fi necesaria pentru apararea intereselor monachiei si a Ungariei. Indata apoi ce voru permite impregiurările politice esterne, se se ia la revisiunea organizația armatei in sensu, ca greutatile apasatorie ale bugetului militariu se fia usiorate. Pana atunci inse elementul magiaru se i se dea valóre mai multa in armat'a comună. Milita' territoriala (Honvédség) se fia sustienuta si pre cătu se pote desvoltata.

In acestu punctu stau pitulate unele contraderi aprige. Armat'a se apere interesele monachiei si a le Ungariei. Care sunt a le monachiei si care a le Ungariei? Au nu le vedem in conflict mai in tóte dilele? Armat'a se apere interesele unui totu si a le unei parti; dara pe a le celeilalte parti facia de cea aparata, cine

se le apere? Budgetul armatei comune se se scadia; alu militiei teritoriale unguresci se creșca? era cu militi'a teritoriale (Landwehr) din Cislaitani'a ce se se intempe? Ori-cine vede, că in acestu punctu se dă unu votu brutal de neincredere armatei comune si „Landwehr-ei“ austriace. Sementia de discordii sangerose. Ei se temu de armat'a comuna, fiindu-că aceea in majoritatea sa este de nationalitate slava, are si mai multe mii de oficiari slavi; uita inse, că nici majoritatea preponderanta a militie teritoriale nu este magiara, ci de alte nationalitati cu totulu heterogene.

3. Respingerea inviorei cu Cislaitani'a propusa de ministeriul Tisza in cestiunile national-economice si finantiarie si substituirea alteia bune; era pentru-că se se ajunga acestu scopu, asta-data se se introduca unu provisoriu mai lungu (de 3, de 5 ani?), fără care nu se pote. Regulararea definitiva dintre ambele parti ale monarchiei se se faca pe urmatörile temeuri: Libertate comercială, fără vami protectioniste. Cu impositele de consum (accise) Austria se nu asuprăsa pe Ungari'a. Děca nu se pote face inviore pentru vama comuna (cumu este pâna acum), Ungari'a se'si traga linii proprie de vami si accise, cătra Austria, că si cătra ori-care statu strainu. Cestiunea bancei si a creditului regulata asia, că se satisfaca lipsele Ungariei intre tōte impregiurările. Dator'a de 80 milioane la banc'a nationale Ungari'a se o respinga definitivu dela sine. Contingentele său asia numit'a quota, adeca budgetul afacerilor comune, se fia regulat pe proportiunea in care platescu poporale contributiumile loru.

Mai tōte conditiunile din acestu punctu sunt de natura că se sparga dualismulu, său de nu, austriacii au se se inchine si supuna unguriloru.

(Va urma.)

Austria.

Vien'a, 17 Aprile. Comisiunea dualistica adunata nu se mai scie a cătea-ora, spre a prepara calea de impaciuire, se sparse era fără nici-unu resultatu.

Romania.

Relative la cestiunea cea mare nationale, cele mai interesante sciri nu ne venira asta-data cu diariile din capital'a Romaniei, ci prin alte canale. Intardieri de acestea se esplica usioru. Cu cătu libertatea pressei periodice este mai mare, cu atâtua ea in momente critice trebue se fia mai discreta.

In 12 Aprile n. M. Sa Domnitorul Carolu invitandu la sine pe br. Stuart general-consul si representante diplomaticu alu Russiei, cu privire la cunoscutele amerintiari ii dete acestu respunsu: „Maiestatea Sa imperatulu Alesandru a recunoscutu independentia Romaniei. Amerintarea că șteau romanesca va fi desarmata, Eutrebue se oiau de amerintare indreptata asupra persoanei Mele. Děca Russi'a voiesce se'mi desarme șteau Mea, atunci mai antaiu are se me desarme pe mine.“ (Polit. Cor.)

Press'a europenă independenta afla, că acésta a dou'a declaratiune a principelui Carolu alaturata la cea din Martiu adresata principelui Gorciacoff prin generalulu Ghica, este cătu se pote de categorica, demna de suveranul unui poporu, carele se pare a fi decisu a sacrificia totu pentru independentia patriei sale.

Totu din foi'a diplomatiei austr. Pol. Corr. aflamu, că cabinetulu Russiei a propusu mai de curendu gubernului romanescu, că in locul punctului 8 alu tractatului de St. Stefano, care concerne trecerile trupelor russesci intre Bulgari'a si Russi'a, se inchiaia conventiune formală pe 2 său mai multi ani; era conventiunea din 4/16 Aprile 1877 se aiba valoare pâna la inchiaierea definitiva a pacei.

La acelea planuri sucite a le Russiei se dete indirecte unu respunsu erași barbatescu prin o noua intercalatiune fōrte clara, facuta totu de dn. Dim. Sturdza in siedint'a din 4/16 Aprile a senatului, prin care gubernulu fu intrebatu, că ce mesuri a luat său că va lua facia cu invasiunea noua a trupelor russesci. La acésta dn. Cogalniceanu că ministru de externe declară, că despre unu planu că acela russescu nu are pâna acum nici-o informatiune officiale. Dn. Brateanu inse, care sosise in 3/15, luandu cuventului dise, că déca representantii nu au incredere in ministeriul actual, se'i dea votu de neincredere că se se retraga si se faca loru altora. Atunci

dn. Sturdza isi retrase intercalatiunea intre aplauzele senatului. De ce? Pentru-că scopulu cautatul asta-data era ajunsu: a da lumei proba noua, că representantii națiunii si ai patriei veghiadia cu neadormire asupra destinelor ei. Intre acestea Monitorul oficial promulgă legea pentru chiamarea sub arme a unui contingent de recruti pe a. c. 1878 in numeru de 18 mii si adeca 6000 pentru armat'a permanenta, 2200 pentru calarasi si 9800 pentru dorobanti. — Totu-odata se astepta, că militi'a teritoriale, care dupa intorcerea din Bulgari'a fusese dimissionata, se se conchiame erași sub arme! Dislocatiunea trupelor romanesci se intinde si dincolo de Oltu pâna cătra Tergoviste. Domnulu se prepara a lasa capital'a si a'si alege locul de petrecere mai aprope de armata. Asia dara „Romanulu“ si tōte celelalte diarie in adeveru patriotice au dreptate déca afirma, că „situatiunea este grava“ si că „trebue se scia cu totii, unde se afla si ce trebue se făca etc.“

— Citim in „Dorob.“: D. primu ministrul a sositu la 3/15 in Capitala la 4 $\frac{1}{2}$ ore d. a. La gara a fostu primitu de dnii ministri, de unu numeru insemnatu de senatori si deputati si de alte persoane de distincțiune.

Dupa ultimele sciri tramise de telegrame, navigatiunea Dunarii e adi cu totulu restabilita in tōte directiunile, astu-feliu in cătu vasele n'au se se mai tema de nici o pedica. De aceea se si astăpta vapore care se sosescă din susulu fluviului, pentru-că comerciul se reincepă din nou in porturile noastre.

Citim in „Curierulu“ dela Iasi:

Credemu de interesu pentru cetitorii nostri a le da o icona adeverata de misiicare militara ce a trecutu prin gar'a Iasi incepându de la declaratiunea resboiului si pâna la 31 Decembre 1877. Prin Iasi au trecutu in acelui decursu de timpu 1056 trenuri militare ruse. Aceste trenuri au transportat 1 imperatru, 257 generali, 5916 oficeri si 262,834 ostasi, 417 medici ai Crucei rosie, 878 membri si surori de caritate ale Crucei rosie, si 1579 servitori sanitari. Incarcatura transportata prin Iasi de linia ferata a avutu o greutate de 14461,64 tonne, adeca 14,461,940 kilograme. S'au transportat apoi 53,883 cai, 3868 carutie cu bagage, cu medicamente etc.; 5937 trasuri cu munitie re resboiu, 128 pontone, 207 lafete de tunuri, 551 tunuri cu lafete, 107 tunuri fără lafete, 166,2 tonne de accesori, 96 tonne de accesori de schija, 60 tone franghii, 19 masini, 38 boi, 5 locomobile, 2 corabi, 773 tone accesori de artillerii, 145,920 kilograme moneta, 1.042,200 kilo. bombe, 1.091,300 kilo. granate, 40,157,960 kilo. munitie de resboiu, 9.553,300 kilo. efecte militare, 295,860 kilo. prafu de pusica. Calea ferata Iasi-Roman a transportat dura 269,008 ostasi, 2974 sanitari, 53,882 cai, 658 tunuri, 42,586,870 kilo. efecte militare, 9959 trasuri, carute, pontone, masini, locomobile, si corabi, si 145,920 kilograme bani de metalu, in partea cea mai mare moneta de aur. Aceste date statistice suntu scosă din unu documentu oficialu (din care lipsescu cele trecute prin Basarabi'a).

— In cătu pentru incercarile de impaciuire, ce s'aru face pe temeiulu unei parole date dela B.-Pesta intre magiari si romani, mai anume intre cei din Transilvani'a, vedem că le iau la cunoștința si unele diarie din Romani'a, mai alesu aceleia, care au reprobusu din Jurnal des Debats dela Parisu unu prea interesantu articlu in caus'a Basarabiei. Avemu si noi aici in Transilvani'a sciri pote mai multe decâtua ne trebuea; asiguram inse pe ddni colegi publicisti din Romani'a, că din acele ce se spunu in Jurnal des Debats despre acea impaciuire tocmai in epilogulu corespondentiei, nici-unu cuventu nu este fundat pe adeveru, adeca: romanii transilvani n'au trimis nici-unu deputat la B.-Pesta. Intr'aceea cestiunea atinsa este de o gravitate neasemenatua mai mare, decâtua se pota fi tractata numai că de distractiune.

La situatiune pe alte trei dile.

Amu memoratu in Nr. tr., că celu pucinu pâna acum, partid'a ostasișca (multime de generali cu arhiducele Albrecht in frunte) si regiunile supreme din Vien'a nu voru se se strice cu Russi'a, precum si că acea partidă este si a fostu aplecata totudeauna se adopție consiliulu datu de Russi'a, adeca nu numai se ocupe, dară se si incorporedie Bosni'a si Hertiegovin'a la Croati'a, prin urmare la monarchia intréga. Acestu lucru de interesu forte mare se scăde de multu, nu numai din necurmante certe si proteste ale diarielor magiare, că se nu se ia nimic dela turci pentru monarchia nostra, ci si din alte informatiuni particularie, inse autentice. Nu că dora magiariloru le-ar fi prea peste mera mila de turci si de turcoice, ci numai de frica,

că nu imultindu-se elementele naționali slave, ei se scapte din domnia, se pice si dualismulu, se se reorganiside monachi'a dupa o sistema federalistica rationale, posibile, practica, se opnu din respoteri la dis'a incorporare de provincii, care déca vei cauta bine, este rezervata Austriei chiaru si in pacea dela St. Stefanu; căci adeca prin formarea statului bulgarescu, prin inpingerea si largirea fruntarilor Serbiei si a Montenegrului din doue parti, Bosni'a si Hertiegovin'a remanrupte mai de totu de cătra imperiul turcesc, in care ar mai comunica numai prin o fasiă de teritoriu, care pe a locurea este angustu de unu milu pān' la doue miluri. Eca pentru-ce mai tienu multe diarie si multi barbati de statu, că in realitate chiaie situatiunei actuale si a operatiunilor este in Vien'a. Este adeca invederatu, că déca lumea se teme de prepotentia a Russiei in Bulgaria si preste totu in peninsula Balcanica, considerata din punctu-de vedere nu numai panslavist-national si politicu, ci totuodata din celu comercial, apoi numai asia i se poate arunca in cale unu contrapondut mai greu, déca va avea in faci'a sa actiunea si auctoritatea unui statu mare. „Nu voim asia“, respondu magiarii cu mania, „ei voim restabilirea domniei turcescii, pe cunoscutul principiu: Status quo ameliore“. Adeca ei voru nimica tota, voru revolutiuni permanente in Turcia europeana. Cei mai ruginiti diplomiati straini, conservativi de calibru greu, au recunoscute in dilele nostru, că turci nu mai sunt capabili de reforme europene, nici de a guverna inteleptiesc si cu dreptate pe poporale christiane; prin urmare magiarii inca totu mai ceru aceea ce nu mai vrea nimeni. Poporale europene de origine arica nu potu se fia fericite niciodata la unu locu cu poporale de origine turanica venite din Asia.

Dara ce voiesce Anglia? se intréba in momentele de facia tota lumea. Omenii sciu se'si dea pâna acum unu respunsu: Anglia isi teme comerciul, sutele de milioane imprumutate Turciei si auctoritatea cea mare, de care se bucura ea pâna acum la tōte poporale asiatic. Si intru adeveru, din datele statistice publicate mai deunadi in diariile cele mari ese, că din miile de corabii si vaporă căte intra si esu preste anu pe la Gibraltaru, prin Dardanele, Bosfor si Dunare din tota lumea aproape $\frac{1}{2}$ sunt ale Angliei, era restul se inparte preste tōte celelalte staturi, intre care inse, — bine se insemnamu, comerciul maritim alu Russiei este relative fōrte micu. Dara tocmai acésta vrea Anglia, ca adeca Russi'a se nu'i pote face incairi nici-o concurrenta. Acesta e adeveratul maru de discordia.

La acestea vinu astazi diarie informate prea bine in afacerile austro-unguresci si descopere, că pre candu cei trei imperati stau in corespondentia privata unii cu altii, adeca imperatulu Alesandru cu unchiu-seu Vilhelm si cu amiculu seu Franciscu-Iosifu, — ministeriul reginei Victoriei, care e cusera lui Vilhelm, cercandu a indupleca pe cabinetul din Vien'a la confederatiune cu Anglia, inca din Martiu pre candu era lordu Derby ministrul de esterne, se obligase a da Austro-Ungariei 300 milioane fl. v. a. imprumutu numai cu 3%, cumu si pe fia-care luna căte 10 milioane fl. subvențiune gratuita, pre cătu timpu ar dura bellulu cu Russi'a. Acestea conditiuni ale Britaniei in Vien'a nu fusera acceptate, din cause care sunt aproape de mintea omului. De aici apoi esplica diariile magiare mania lordului Derby contra Austriei, căci adeca acésta trage mai multu cătra Russi'a, decatul cătra Britani'a. Din acestea se esplica si scirile private care vinu dela unu timpu incóce din B.-Pesta, că adeca pe acolo se vedu cerculandu intre oménii monete englese de auru in sume precum nu s'au mai vediutu nici-odata. Este prea adeveratu, că monete diverse vinu si pe la noi prin comerciu; asta-data inse ese la lumina auru englesesc, care inainte era chiaru in comerciul ungurescu o rareitate. Corolariul se si'l face lectorii.

La locul acesta ne vine a reflecta la istoria imperiului austriacu de inainte cu 65—70 de ani, din dilele imperatului Napoleon I, pre candu Anglia numeroză subvențiuni milioane cu conditiune, că Austria se'si duca armatele sale contra francesilor spre a fi macelate cu diecile de mii; căci adeca anglii dicea: Noi bani avem; dura carneala omu la noi e multu mai scumpa decatul in Austria.

Poporul roman in oglind'a poesiei sale.

De dr. A. P. Alessi.

(Urmare.)

Poporul nu scie metric'a, nu cunoscse legile poetice, dar elu sci se cante asia precum simte si acéste cantari adeseori ne punu in uitire. Acésta divina calitate a poporului romanescu ne reveleaza o conscientia nationala redescopata, o fortă vitala otelita, ne întârscere in credintia immortaliatatie neamului romanescu. Unu bunu auguru acesta, unu momentu caracteristic pentru vieti'a unui poporu, momentulu candu i resare auror'a unei vietii noua, avantgard'a ce i resipesc umbrele, desfasura intuneculu si i tramite lumin'a dilei. La inspiratiunea lui Apollone, geniul national incepe a lăua figura omenescă, a dă ideilor forme reale si interpretatiunea fidelă. Acestu momentu cu atâtua este mai important, pentru-că personificatiunea cea mai nobila a geniului poesiei poporului romanescu este insusi poporul. — Poporul roman este acela ce ne a conservat adeveratul caracteru national. Sub aripi geniului poesiei poporale si-a cultivat densulu religia sa adeverata adeca: limb'a, datenele si nationalitatea.

Divinul Nerva Trajanu ne-a transplantat in ambele Daci. Atunci era unu tempu de pace si de fericire, era Daci'a felix . . . Inse unu mare noru de seclii intunecosi incepă a lu invelii, una negura desă-i cuptușiesc atmosfera vietiei sale; orizontele Romaniei se ingusta, norii se indeșvesc si i așteru ceriulu; intuneculu loru funebru eclipsă sōrele vietiei romane; torrenti de suferintie si trasnete de tortură curgu preste

densulu. Suspine si striviri, vajete si plangeri, eata toté semnele sale de vietia. Asia se strecóra seculu dupa seculu in valurile eternitatiei. Vietia incépe a i se langedí, energi'a a i se frâng, si fortia a i se debilita. Unu somnu funestu 'si intinde lugubru aripile preste arteriele corporului seu, ér' ignorantia incepe a róde la radacinele vitalitatiei sale. Erá la culmea suferintelor, la marginea abisului. Dar' unu momentu numai. Geniulu poesiei isi trâmite aurora de renascere, care'lui destépta din somnul letargicu; intunecul se alunga; norii se subte si se departa. Arterele vitalitatiei incep a i vibrá, a se otieli la radiele sôrelui inmortalitatiei, la cari isi recapata caldura vitale.

De-oata prin o cortina sfasiata apare mandru si pomposu astrulu vietiei sale, ce prin undele luminei redescépta o ginte uitata de sorte, pre autochtonii ambelor Dacii, si o conduce pre calea gloriei, a sortiei si a nemorirei. Geniulu poesiei se tronéza in ânim'a Romanului, i pune in circulatiune sangele vitalitatiei, ilu inaltia maiestosu pre aripile inspiratiunei divine, ilu légana in nobilile semtiente de romanismu, entusiasmu si eroismu, si mai pre susu de tota in cugetarea omenescă. Lipsitu de tota armele pentru apararea esistintiei sale, lipsitu de drepturi, lipsitu de patria si de caminul seu, densulu incepe a deveni poetu. Sub lovirile alunului, si in jugulu de animale nu i mai restá decat se scóta accent de durere, decat se cante, se dea expresiune suferintelor prin sonurile lirei sale melancolice. Si pentru-cá se cunoscemu fenomenul miraculosu ce a induratu acestu poporu, pentru a i poté cumpani lacrimile si suferintele sale, ar' fi destulu se asistam la concertul doinelor si horelor sale si se i ascultam melodiele pline de dorere si tristetia. Cine intielege limb'a musicei, va descoperi in cantecele romanesco istoria intréga, inse cea mai tragică de pre rotundul globului. Dar' se nu ne multumim cu atata; se i ascultam suspinele si dorerile sale din graiul seu viu. Se cercamu esentia, se analisam doinele, horele si acele cantece betrane, inse pline de vigore si generositate ce mai circuleaza si astadi prin gura poporului, cá si carminii homeric la greci, cá trubadurii la francesi si cantarile Niebelungen la germani, si istoria poporului romanu e completa, capatam fotografi'a cea mai adeverata si mai fidela a vietiei sale si a semtimentelor celor mai secrete.

Poesia popórala ne invézia, cá poporul romanu la lumin'a aurorei geniului poesiei a inceputu a se descepta, a se frecá la ochi si a isi inordá poterile sale spre activitate, si prin acésta cátua libertate, democraia, fericire si Romanismu. Epoca nascerei poesiei romane este semnificativa, este epoca de renascere si regenerare a poporului dacoromanu. Nascutu intre acentele poesiei, adaptat la istoria armoniei, intarit de credint'a inmortalitatiei, a inceputu a cátua totu cu acea divina schintea a entusiasmului, cu acela semtimentu nobil si generosu, cu aceea fortia energica, ce numai ânim'a unui adeveratu poetu le simte, intielege si le pote cantá.

III.

Dar' se intramu in materia.

Eminentele nostru poetu si adeveratul parente alu poesiei poporale V. Aleșandri divide poesi'a popórala in doine, balade seu cantece betranesci, si hore seu cantece de veselia.

Tempul ce mi-lu permite patientia lectorilor, nu-mi permite se analizezu lirismulu poesiei romane sub aceste forme in tota intregitatea lui. Asta-data me voi margini a vi presentá unu singuru buchetu compus din cele mai doiose plangeri ale ânimei romane, ce le intimpinam in tota tempurile vietiei sale, si a vi infaciá unu micu tablou, in care se vedeti depinse deliciose cantece de jele, doru si iubire, cari sunt expresiunea unei melancolie dulci si durerose.

Se incepemu cu doin'a.

Inse ce e doin'a?

Doina dupa legile poetice este intercalarea la inceputul seu la capetul strofelor lirice, ce la francesi se numesc refrain, la italiani intercalare, la germani „Schlussreim“, ér' la Romani dupa Cipariu cununa, care in poesi'a poporala adese se repetiesce dupa fia-care viersu. Poporulu inse intielege sub doina seu „daina“ altceva; elu intielege o cantare trista si plina de dorere, in cari i se reflecta tota vietia. Dar' mai bine ne spune densulu ce este doin'a, care e nutrementul sufletului seu:

De candu eram mai micu
Doina sciu si doina dicu
Si cu doin'a me platescu
De o de boierescu,
Si cu doin'a cu-o dorintia
Scapu in crângu si-n poenitia,
Si-acolo me punu pre érba
Fòra grija fòra tréba,
Si pre valea de pêreu
Fluierasiulu 'mi scotu din brâu
Cantu o doina si-o doinitia
Pâna vine-a mea dragutia
Cu risu dulce pre guritia
Cu flori gingasie — in cositia
Si se pune langa mine
Si-o sarutu si 'mi-e mai bene . . .
Doina doina cantecu dulce,
Candu te-audu nu m'asi mai duce.
Bate ventu de primavera
Eu cantu doina pre afara
Vine érn'a viscolosa,
Eu cantu doina 'nchis u in casa.
Frundi'a 'n codru cátu invie
Doina cantu de voinicie
Doina dicu, doina suspinu
Totu cu doina me mai tienu
Doina cantu doina sioptescu
Totu cu doina vetuescu¹⁾.

IV.

Amorulu de libertate, de patria si de limba sunt criteriele cele mai eminente ce compunu natura Romanului, acestea suntu sorgintea energicelor sale semtiente, suntu caracterulu vitalitatiei sale . . . Densulu aruncat de crud'a sorte in negra strainatate, in nori de ghiatia, isi afla unic'a consolare in suspine adencii; ânim'a i incepe a i agita dorulu patriei si a'lui munci, fruntea lui senina devine palida si trista . . . Nimicu nu-lu mulumesce, nemicu nu-i procura placere si distragere, caci: déca e in tiéra straina:

De ar' fi pânea cátu de buna,
Totu se face cleiu in gura, si:
Mai bine pâne mai prosta
Se se dica 'n tier'a nostra; apoi:
Decat in tiéra strâina
Cu colacu de grâu amâna
Mai bine in satulu teu
Cu colacu de malaiu reu²⁾.

Iubirea de patria si de caminul natale atatul e de intensiva pentru Romanu, in catu elu prefera si vietia cea mai misera, numai se remana in tier'a lui. Si déca a sositu tristulu momentu candu fetiorulu romanu chiamat de legile militari la inrolare trebuie se se depare de ai sei, de caminulu parintescu, de colibut'a si de mosi'a sa, si e silitu se petreca in tieri straine, incepe a'lui uscăjelea si ilu ajunge unu doru cumplicu, doru de codru cu fetiorulu dela stén'a cu oi, de cantecu de fluieru si cimpoi, si de mandr'a vioré, si acestu doru atatul ilu muncesce de tare, incat u vine se lase catani'a si se fuga la ciobania si in codru verde, caci:

Decat catana la rendu,
Mai bine 'n codru flamandu.
Decat catana 'n sfregu,
Mai bine-in codru pribég³⁾;

apoi suspinele sale si-le traduce in doine ce le trâmite pre aripele ventului la scump'a s'a mama si la ai sei:

Plange-me mama cu doru,
Că ti-am fostu voinicu fetioru,
Si de grija ti-am portat
Ogorulu ti-am lucratu;
Iar' de candu m'am catanit
Vietia mi s'a otravitu,
Că tingescu in tieri straine
Si totu plangu gândindu la tine⁴⁾.

Dar' ce pote se fia caus'a cá catani'a se-i otravesca vietia, incat u se o blasteme atatul de amaru si se o urasca atatul de cumplitu? A urf catani'a si a fugi de dens'a, ar' insemná cea mai mare lasitate, ar' insemná a compromite istoria romana ce ne vorbesce:

¹⁾ V. Aleșandri, Poesii populare ale Romanilor p. 224.
²⁾ S. Fl. Marianu.
³⁾ V. Aleșandri P. pop. a Romanilor p. 294, Catana.
⁴⁾ V. Aleș. P. pop. a Romanilor p. 295. Dorulu de tiera.

că prin oprirea de a inrola pre Romanu la militia, au provocatu revolutiunea cea mare a lui Horia, ale carei suspine si astadi le mai repetiescu codrii Carpatilor:

Unde Horia se ivesce,
Libertatea infloresce;
Unde Horia se arăta,
Tirani'a pierde 'ndata.
Haidati fetiori dupa mine,
Se ve 'nvietu a traí bine⁵⁾.

Uitat'a Romanulu acel timpuri de gloria nationale, candu braciele si armele sale faceau se tremure sultanii in seraiu? uitatu-a că densulu e descendente din stirpe a celor eroi ce sfarmau pre toti acei dusmani ce atacau patria romana? La atata decadentia au venit nepotii celor mari descendenti de ai lui Marte, ce cantau odiniora prin muntii si codrii stravechi:

Frundiulita iérba négra,
Taic'a maic'a totu me 'ntréba,
Care munca mi-e mai draga?
— Munc'a cea de vitejia,
Pistole de Venetia,
Si calu bunu de calaria . . .
— Geaba béo, geab'a manancu,
Geaba midiuloculu imi frangu,
Déca n'am arme se 'ncingu
Si calu bunu se mi-lu inchingu.
Voinicelulu nearmatu
E cá stiuc'a pre uscatu;
Voinicelulu fòra calu
E cá pescele pre malu,
Si cá marulu langa drumu,
N'are pace nici decumu;
Cati trecu ilu sburatacescu
Si de crengi ilu saracescu;
Dar' voinicelulu inarmatu
Pre unu smeu incalecatu
Dragalasiu e si frumosu
Cá lucéferu luminosu⁶⁾.

Eata aci celu mai pronuntiatu spiritu cavalerescu, celu mai frumosu idealu de eroismu. Pote Romanulu se renége acestu tesauru ereditu dela strabunii de pre malurile Tiberului, transplantat in vaile Daciei, cultivat si conservat aci pâna acum cu atata scumpate? Nu, nu se pote! a lunecá la credientu despre acésta lasitate, ar' insemná ingroparea unui trecutu frumosu, si palmuirea unui popor plinu de forta si vietia. — Pronuntandu unu verdictu atatul de aspru, amu comite cea mai mare crima de lesa-natiune. Dar' se nu ne incercam a refugi la argumente de logica, cá-ci poporul insusi ne vorbesce cu graiul seu viu, cu o logica mai naturale si mai eloventa; densulu ne spune caus'a pentru-ce uresce catani'a.

Eu voiosu a-si catani,
La straini de n'asi robii;
Si voiosu a-si fi catana
Déca-ar' fi óste romana⁷⁾.

(Va urmá).

⁵⁾ Dragescu Noptile carpaticene.

⁶⁾ V. Aleșandri. P. p. a Romanilor p. 290.

⁷⁾ V. A. 294.

Cursulu monetelor in val. austr.

Vienna, 19 Aprilie.

Galbinii imperat. de auru	fl. 5.75 cr.
Moneta de 20 franci	9.74 ,
Imperialu rusescu	9.78 ,
Moneta germana de 20 marce	12.48 ,
Sovereign englesi	11.95 ,
Lira turcescă	11.24 ,
Monete austri. de argintu 100 fl.	106.35 ,

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

13 Aprilie n.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	1. 92.—b.
Imprumutul Oppenheim din 1866 cu 8% . . .	90.25 ,
Obligatiune de imprumut dominiile din 1871 cu 8% . . .	87.20 ,
Creditu fonciariu (hypot.) ruralu cu 7% . . .	82.1/2 ,
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7% . . .	73.— ,
Imprumutul municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8% . . .	82.— ,
Fondulu de pensiuni (per 300 l. a.) cu 10% . . .	150.— ,
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5% . . .	23.40 ,
Actiunile caliloru fer. prioritati din 1868 cu 6% . . .	71.90 ,
Dacia, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8% . . .	150.— ,
Romania, Compania de ascur. (act. de 100 l. n.) . . .	150.— ,
1873 cu 8%	50.— ,

Unu pachetu, impartit in 8 dose, preparat conformu instructiunii date de medicu dimpreuna cu informatiunea despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separatu pe 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritica, antirheumatica, curatitor de sange a lui Wilhelm se mai afla in:

Sabiul la Frid. Thallmayer, comerciant.

Abrud: F. Tones & Comp.

Bistritza: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz, Dietrich & Fleischer.

Blasov: Carol Schieszl, apotecariu.

Orastia: Carol Reckert, apotecariu.

Alba-Julia: Iuliu Fröhlich, apotecariu.

Cluj: Ad. Valentini, apotecariu.

Brasov: Ferd. Jekelius, apotecariu.

Lechința: Friedr. Scheiut, apotecariu.

Feldiöra (langa Brasov): Friedr. Folberth, apotecariu.

Ilia, C. Hoffinger, apotecariu.

Osorhei: Max Bucher.

Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariu.

Baia Mare: I. Horacek, apotecariu.

Aindu: August Binder, apotecariu.

Miercurea: Chr. Fr. Schimbert, apotecariu.

Romania (Moldova): Josef Dannfy, apotecariu.

Sedisiora: Josef B. Teutsch, comerciant.

Reghinul: S. S. & I. Leonhardt.

Rosia: Ludw. Moldovan, apotecariu.

Ocn (I. Sabiu): Joh. v. Cronberg, apotecariu.

(23) 1

The'a WILHELM

antiarthritica si antirheumatica alui
curatitor de sange spre a se folosi in
ori-care anotempu cá singurulu midiloci
curatitoru de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea
cancel. c. r. de
curte datu prin
decisiune
Vien'a, 7. dec.
1858.

Probata de
definitivu.
Effecte exell.
Resultatul
eminentu.

Prin p. in.
patenta a M.
Sale c. r. asse-
curata contra
falsificarii.
Vien'a,
28 martie 1871.

Franciscu Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen
langa Vien'a.
Wochheimer Feistritz (in Carniolia), 1 oct. 1872.
On. Dle! Mai am érasi trebuința de vreo trei
pachete din the'a dtale curatitor de sange, pontru
ca dupa ce am cumpăratur de la dtă de 2 ori si
am folositu acestu midiloci exellentu „the'a anti-
arthritica si antirheumatica a lui Wilhelm